14/06/2019

Πως βοηθάμε τους κεκοιμημένους

/ Γνώμες

Κόλλυβα ετοιμάζουμε τα Ψυχοσάββατα (δηλ. τά Σάββατα πρίν τις Κυριακές της Απόκρεω, της Τυρινής και της Α΄ Νηστειών της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και το Σάββατο πριν την Κυριακή της Πεντηκοστής) καθώς και κάθε φορά που θέλουμε να τελέσουμε στο Ναό επιμνημόσυνη δέηση για την ανάπαυση των αγαπημένων κεκοιμημένων μας προσώπων. Τα κόλλυβα συμβολίζουν την κοινή ανάσταση των ανθρώπων. Δηλ, όπως ο σπόρος του σιταριού πέφτει στη γη, θάβεται και χωνεύεται και σαπίζει χωρίς όμως να φθαρεί και στη συνέχεια φυτρώνει καλύτερος και ωραιότερος, έτσι και το νεκρό σώμα του ανθρώπου θάβεται στη γη και σαπίζει, για να αναστηθεί και πάλι άφθαρτο και ένδοξο και αιώνιο. Την ωραία αυτή εικόνα μας δίδει ο απόστολος Παύλος στην Α΄ προς Κορινθίους Επιστολή (κεφ. 12, στίχοι 35-44). Την ίδια εικόνα για την Ανάστασή Του χρησιμοποίησε και ο Χριστός (ευαγγέλιο Ιωάννη, κεφ. 12, στίχ. 24).

Κόλλυβο είναι βρασμένο σιτάρι, το όποιο σιτάρι είναι σύμβολο του ανθρώπινου σώματος, επειδή το ανθρώπινο σώμα τρέφεται και αυξάνει με το σιτάρι.Γι’ αυτό

άλλωστε και ο Κύριος παρομοίασε το θεο-ϋπόστατο Σώμα Του με το σπυρί του σιταριού, έτσι λέγοντας στο 12ο κεφάλαιο του κατά Ιωάννη αγίου Ευαγγελίου: «Το σπυρί του σιταριού εάν πέφτοντας στη γη δεν πεθάνει, μένει μοναχό του (και δεν πολλαπλασιάζεται), εάν όμως πεθάνει, πολύ καρπό φέρνει».Είπε εξάλλου και ο μακάριος Παύλος στην προς Κορινθίους Α’ επιστολή (κεφάλαιο 16): «Εκείνο που εσύ σπέρνεις δεν ζωογονείται, εάν πρώτα δεν πεθάνει», και τούτο, γιατί θάβεται στη γη το νεκρό σώμα και σαπίζει, όπως ακριβώς συμβαίνει και με το σπυρί του σιταριού.Απ’ αυτή, λοιπόν, την παρομοίωση πήρε την αφορμή η Εκκλησία του Χριστού και τελεί τα αποκαλούμενα κόλλυβα, τόσο αυτά που προσφέρονται στις εορτές των αγίων, όσο και αυτά που προσφέρονται στα μνημόσυνα των κεκοιμημένων εν Χριστώ αδελφών μας.

Ο δεύτερος λόγος για τον όποιο βράζουμε το σιτάρι είναι, για να φανερώνεται με το βράσιμο η διάλυση και η φθορά των σωμάτων των κεκοιμημένων, των οποίων σύμβολα είναι τα κόλλυβα.Και όπως το βρασμένο σιτάρι δεν μπορεί βέβαια να βλαστήσει με φυσικό τρόπο, μπορεί όμως και παραμπορεί με υπερφυσικό, δηλαδή με την άπειρη δύναμη του Θεού, ο όποιος μπορεί να πραγματοποιήσει τα πάντα, έτσι παρομοίως και τα νεκρά σώματα, τα όποια έχουν διαλυθεί στα μέρη από τα όποια συναρμόσθηκαν, δεν μπορούν βέβαια μ’ φυσικό τρόπο να αναστηθούν και να ξαναζωντανέψουν, με υπερφυσικό όμως τρόπο, δηλαδή με την παντοδυναμία του Θεού, μπορούν και πάρα πολύ μάλιστα. Γι΄ αυτό όλοι ομολογούμε ότι η ανάσταση των νεκρών είναι έργο πού ξεπερνά όλους τους όρους της φύσεως.

Η καθιέρωση από την Εκκλησία ειδικών τελετών και προσευχών υπέρ «μακαρίας μνήμης και αναπαύσεως των ψυχών» των εν Χριστώ κοιμηθέντων, εκ μέρους των ζώντων ακόμη αδελφών τους, οφείλεται σε δογματικούς λόγους, αλλά και λόγω κληρονομιάς προχριστιανικών θρησκευμάτων.

Με αυτά υποβάλουμε αίτηση χάριτος για τους κεκοιμημένους μας στον δίκαιο Κριτή, επειδή ο Θεός είναι φιλάνθρωπος και η τελική κρίση ακόμη δεν έγινε. Κατά την τελετή της σχετικής ιεροπραξίας ο ιερέας εύχεται υπέρ των κεκοιμημένων (προσευχές), ενώ οι συγγενείς, τρώγοντας τα κόλλυβα με το σχετικό κέρασμα ή το γεύμα που συνήθως προσφέρεται (ελεημοσύνες), εύχονται· «Ο Θεός να τον αναπαύσει».

Συγκεκριμένα τους κεκοιμημένους μας τους βοηθάμε·

Πρώτον με προσευχές·

(α) με την ευχή, Κύριε Ιησού Χριστέ ανάπαυσε τον ή τους δούλους σου…,

(β) με το πρόσφορο -έτοιμο ή ζυμωτό- που το πάμε στον ναό με τα ονόματα των

ζώντων και κεκοιμημένων

(γ) με τα κόλλυβα –τα τρισάγια ή τα μνημόσυνα,

(δ) με τη συμμετοχή μας σε σαρανταλείτουργα και

(ε) με ιδιαίτερες (όχι ιδιωτικές) Θείες Λειτουργίες και σωστή συμμετοχή μας σ’ αυτές· (είναι η πιο ευπρόσδεκτη θυσία και προσφορά στο Θεό).

Δεύτερον τους βοηθάμε με ελεημοσύνες· Πρόκειται για την βοήθεια που προσφέρει ο πιστός στον Θεό (στο παγκάρι του ναού για το κερί, χρήματα για το κτίσιμο του ναού, συμμετοχή στην αγιογράφηση του ναού κλπ.) και στον άνθρωπο (σε πτωχούς, ιδρύματα, φιλανθρωπικούς συλλόγους, γραφεία εξωτερικής ιεραποστολής, αλλά και για τους κεκοιμημένους μας).

Η αξία της ελεημοσύνης·

Ο κάθε χριστιανός βάσει της αγίας Γραφής και των αγίων Πατέρων, οφείλει να προσφέρει βοήθεια κάθε μήνα το ένα δέκατο από τα έσοδά του (τη λεγόμενη δεκάτη), κατ’ ελάχιστον. Η αξία και η ωφέλεια της ελεημοσύνης είναι τεράστια και γι’ αυτή μιλούν όλοι οι Πατέρες της Εκκλησίας. «Ακούστηκε η προσευχή σου και ο Θεός θυμήθηκε τις ελεημοσύνες σου και γι’ αυτό πραγματοποιεί τους πόθους σου» (Πράξ. ι΄ 31).

«Αυτά που προσφέρονται με πίστη στον Θεό, φέρνουν πίσω πλούσια την ανταμοιβή, τόσο σε εκείνον που προσφέρει, όσο και σε εκείνον για τον οποίο προσφέρονται» (Άγιος Γρηγόριος ο Διάλογος). «Στη διαθήκη σου βάλε να σε κληρονομήσει μαζί με τα παιδιά σου ο Δεσπότης Χριστός. Βάλε στο χαρτί και το όνομα του Κριτή και μη παραλείπεις τους πτωχούς». «Ας προσφέρουμε γι’ αυτούς που έφυγαν ελεημοσύνες, διότι πραγματικά αυτές τους εξασφαλίζουν μεγάλη βελτίωση και ωφέλεια»(Άγιος Ι. Χρυσόστομος). «Όπως ανακουφίζουμε τους φυλακισμένους με αναψυκτικά κ.τ.λ. που τους πηγαίνουμε, έτσι τους νεκρούς τους ανακουφίζουμε με τις προσευχές και τις ελεημοσύνες που κάνουμε για την ψυχή τους» (Γέροντας Παΐσιος). Η ανωτέρω βοήθεια φαίνεται εναργέστατα και στη διήγηση του Παπαδημήτρη Γκαγκαστάθη στο ομώνυμο βιβλίο, στη σελ. 81. «Ο Θεός θέλει να βοηθήσει τους κεκοιμημένους, γιατί πονάει για τη σωτηρία τους…Με τα κόλλυβα του δίνουμε το δικαίωμα να επεμβαίνει…Γι’ αυτό η Εκκλησία μας έχει τα κόλλυβα και τα μνημόσυνα…Έχουν την δυνατότητα και από την κόλαση να βγάλουν ψυχή» (Γ.Παΐσιος, ΛΟΓΟΙ Δ΄σελ. 278)1.

Χρόνος των μνημοσύνων·

Η διάκριση των Μνημόσυνων σε «τρίτα», «ένατα» κτλ είναι παλαιότατη και απαντά στις Αποστολικές Διαταγές.

Τα «τριήμερα» που κάνουμε μετά το θάνατο του ανθρώπου μας, τελούνται κατά τον τύπο της Αγίας Τριάδας και δια τον τριημέρως εγερθέντα Χριστό, τον οποίο παρακαλούμε να αναπαύσει τον κοιμηθέντα μετά δικαίων.

Τα εννιάμερα μνημόσυνα τελούνται επειδή στις εννέα ημέρες αρχίζει να διαλύεται ο κοιμηθείς «εις τα εξ ών συνετέθη» και παρακαλούμε τον Θεό να τον συγκαταριθμήσει με τα εννέα άυλα τάγματα των Αγγέλων.

Τα σαραντάμερα ή τεσσαρακονθήμερα τελούνται επειδή την τεσσαρακοστή ημέρα λαμβάνεται η απόφαση για τον κοιμηθέντα και απέρχεται όπου κρίνει ο φιλάνθρωπος Θεός (εκ δεξιών ή εξ αριστερών) ανάλογα με τη ζωή του.

Εκτός αυτών των μνημόσυνων κάνουμε τα τρίμηνα, εξάμηνα, εννιάμηνα και τα ετήσια. Μπορούμε όμως και όποτε θέλουμε να κάνουμε κόλλυβα2, οποιαδήποτε ημέρα της εβδομάδας, εφ’ όσον θέλουμε να φροντίσουμε συχνότερα τα προσφιλή μας κεκοιμημένα πρόσωπα. «Τα καλύτερο από όλα τα μνημόσυνα που μπορούμε να κάνουμε για τους κεκοιμημένους μας είναι η προσεκτική ζωή μας, για να κόψουμε τα ελαττώματά μας... εκτός από την δική μας ανακούφιση, έχει ως αποτέλεσμα και την ανακούφιση των κεκοιμημένων προπάππων όλης της γενεάς μας» (Γέροντας Παΐσιος, σελ.279).

Τα μνημόσυνα τελούνται κανονικά την ημέρα του Σαββάτου που είναι ημέρα των κεκοιμημένων, ενώ τις καθημερινές τελούνται τρισάγια.

Τις Κυριακές, κανονικά, δεν τελούνται μνημόσυνα επειδή είναι ημέρα αναστάσεως.

Ἐπειδή παρατηροῦνται συγχύσεις, διευκρινίζεται ὅτι τά Ψυχοσάββατα εἶναι δύο. Τῆς Ἀπόκρεω καί τῆς Πεντηκοστῆς.

Μνημόσυνα τελοῦνταν καθ’ ὅλο τό ἔτος, ἐκτός τῶν ἑξῆς ἡμερῶν :

Ἀπό τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου μέχρι καί τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ

Ἀπό τῆς 25ης Δεκεμβρίου μέχρι καί τῆς 6ης Ἰανουαρίου

Τήν Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς καί τήν 15η Αὐγούστου

Μνημόσυνα δέν τελοῦνται, ἐπίσης, κατά τίς ἡμέρες ὅπου δέν τελεῖται τελεία Θεία Λειτουργία. Τέτοιες περιπτώσεις εἶναι οἱ ἡμέρες τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (πλήν Σαββάτου, Κυριακῆς καί τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου).

Ἐπίσης, Θεία Λειτουργία δέν τελεῖται κατά τήν Τετάρτη καί τήν Παρασκευή τῆς Ἑβδομάδος τῆς Τυροφάγου.

Ἐπίσης, καλόν εἶναι νά ἀποφεύγωνται, γιά πρακτικούς λόγους, κατά τίς Δεσποτικές καί Θεομητορικές ἑορτές καί κατά τήν πανήγυρι τοῦ Ναοῦ.

Τρισάγια τελοῦνται ὅλες τίς ἡμέρες τοῦ ἔτους